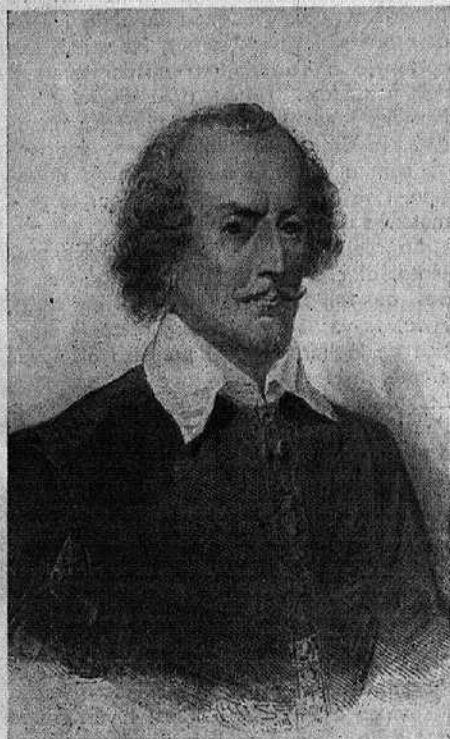

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEBIXISTA
Any I. - Núm. 34
Barcelona, 2 de setembre del 1938
Preu: 50 cèntims

SHAKESPEARE

No fa pas gaires dies, els periòdics publicaven una informació segons la qual hom creu probable que estigui molt proper el transcendental moment en que pugui considerar-se definitivament aclarida aquesta magna qüestió històrico-literària que és l'establiment de l'autèntica personalitat d'aquell que fins avui ha estat anomenat "William Shakespeare", sigui quina sigui la persona que s'amagui sota aquest nom. És a dir, que hom podrà saber si l'autor de "Hamlet", "Macbeth", "Othello" i tantes altres comèdies, drames i tragèdies considerades com obres d'un geni resplendent, es deia veritablement Shakespeare o bé si aquest nom de Shakespeare — o Shakespeare, Saxper, Shakespear, Shakpear, Shakespere, Shakespear, Shaksper, Shaks-pur, Shaysper, Shaksberg, Shosbere, Shackspeare, Shake-speare, Shagsber o qualsevulla altra de les 4.000 maneres amb les quals l'erudit americà Wise ha pogut ortografiar-lo — era, en realitat, un pseudònim (un "prête-nom") sota el qual amagava la seva personalitat remarcable, noble potser, un alt personatge contemporani.

Creuen els shakespeareans i els erudits de tots els països que la resposta a aquesta qüestió, que des de fa tres segles ve apassionant a l'opinió literària d'arreu del món, es troba dintre de la tomba (a l'Westminster Abbey) d'aquell dolç i exuberant poeta, autor de "Fairy Queen" ("La reina de les fades"), Edmond Spenser (1553-1599) que, com és sabut, fou con-

QUI FOU L'AUTOR D'"HAMLET"? FRANCIS BACON, LORD RUTLAND O... SHAKESPEARE?

L'ESPERANÇA DELS SHAKESPEARISMS

temporani de l'autor de "Somni d'una nit d'estiu". I diguem, de passada, que les despulles mortals de l'home anomenat Guillem Shakespeare no es troben dipositades a l'Abadia de Westminster, panteó d'homes il·lustres d'Anglaterra, com sembla lògic que haurien d'ésser-hi, per tractar-se del més gran poeta nacional, màxim quan es dona el cas que les cendres dels seus contemporanis Ben Jonson i Spenser — grans poetes també, però ni de molt lluny tan extraordinaris com l'autor de "Molt de soroll per a res" — foren dipositades a l'esmentada Abadia. Aleshores, per què les restes de Guillem Shakespeare foren enterrades a Stratford-on-Avon i no a l'Abadia de Westminster? Encara que no existeix cap prova definitiva, tot indueix a creure que l'home enterrat a Stratford-on-Avon, si bé es deia Guillem Shakespeare (o millor Saxper), no era l'autor de "Hamlet".

Diuen els shakespeareans que quan morí Edmond Spenser, el 1599, tots els poetes contemporanis escrivien lloances de la seva obra i elegies per la seva mort, composicions poètiques els manuscrits originals de les quals foren enterrats junt amb el cadàver del poeta a l'Abadia de Westminster, a Londres. I suposen els erudits que essent "Shakespeare" contemporani de Spenser, també escriuria una lloança o elogi funerari, el qual deu haver-se de trobar al sepulcre del poeta. I com sigui que a Anglaterra i a diversos països d'Europa i Amèrica gaudeix de gran crèdit la teoria segons la qual l'autor de "Hamlet" fou aquell home de vida tan agitada com miserable que es digué Francis Bacon (1560-1626), lord Verulam i vescomte de St. Albans, conegut en la història de la filosofia per la seva obra cabdal "Novum organum", no pot caldrà comparar la lletra de l'elogi fúnebre signat per "William Shakespeare" amb els models de lletra de Francis Bacon que hom posseeix i que es troben al "British Museum", i aleshores, si el caràcter de lletra en que estigui escrita la lloança pòstuma coincideix amb el dels escrits de lord Verulam, la gran qüestió a l'entorn de la qual s'han produït més de quatre mil llibres, fullets, cartes i Mss. (i àdhuc alguns "faux" famosos, tals com els de John-Payne-Collier, els de John Jordan i els de William Henri Ireland), podrà dir-se que està resolta: hom podrà assegurar que Francis Bacon fou l'autor de "Coriolà" i que "Shakespeare" fou...

QUI FOU SHAKESPEARE?

L'any 1848, l'escriptor anglès Jos. C. Hart, en la seva obra "Romance of Yachting", va emetre l'opinió que el vertader autor de les obres secularment atribuïdes a William Shakespeare devia ésser el filòsof anglès Francis Bacon. Cert que ja abans Dickens havia dit que, "llegint la vida de Shakespeare, hom tem sempre descobrir

un bell misteri". I John Brighth havia escrit també: "Es boig tot aquell qui cregui que William Shakespeare d'Stratford va escriure "Hamlet" i "Lear". Es, doncs, d'engà de mitjans del segle XIX que diversos investigadors shakespeareans, entre ells Miss Delia Bacon, Nathan Holmes i Edwin Reed, han desenvolupat la tesi baconiana que, al meu parer, és tan errònia i està tan lluny de la veritat com la

d'una trentena d'obres de les més famoses del món...

Si Shaxper, l'home de Stratford — que Celestin Demblon identifica amb els personatges celebrats de Cristòfor Sly i de Sir John Falstaff — no fou l'autor de la "Comèdia de les equivocacions", qui ho fou, aleshores?... Celestin Demblon contesta dient que ho fou el cavaller Roger Manners, cinquè comte de Rutland, nas-

SHAKESPEARE RECITANT UNA DE LES SEVES TRAGÈDIES DAVANT LA REINA ISABEL D'ANGLATERRA

PAISATGE D'EXTREMADURA

Sortirem de la casa del "Carrascal" a mitja nit, i férem el viatge fins a Esparragosa, sota la grandiosa estrellada d'aquestes terres. Només de petit recordo haver-me mirat els estels tant com ara. I és que a Manzanares ens adormírem sota la Via làctia, perquè a la casa on ens havíem d'hostatjar hi havia molta menjança.

El poble està situat a mitja vessant d'una serra, com Cap del Bou. Per això, alguns carers són molt costaruts. Allà on acaben les cases del poble comença l'oliverar, i on aquest fineix, s'hi asseca un blat negre, i després, s'aixequen molts alts, els estrats de la roca.

Una carretera empedrada primitivament, puja muntanya amunt, entre les oliveres. Com que el pendent és ràpid, aviat et trobes a una considerable altura. Mentre puges, tens sempre a davant teu una ermita adossada a la roca i l'imponent castell del duc d'Osma, que s'aixeca en el penyal més elevat. De vegades t'atures en el camí per menjar una figa o un raïm, que ja són madurs per aï.

Trencant en direcció contrària al castell, arribes al port que dona pas a l'altra banda de la serra, a la falda de la qual, damunt d'un pujollet ro-

cós hi ha la Poble d'Aldocer, tota voltada per l'oliverar centenari i esponerós. Des d'aquest port el panorama que s'albira és d'una gran vastitud. Als peus del poble s'estén un pla com un Vallès, d'un color groguenc esblaimat, i, només al bell mig, es veu el poble de Talarrubias. Circumden aquest pla, tot de muntanyes. Per damunt d'elles, s'alça la serralada de Guadalupe. Al lluny i al nord, relleix el Guadiana.

Baixes a la Poble pel mateix camí empedrat, entre olivers retorts. Et mires, mentrestant, el campanar ple de nius de cigonya i el claustre d'un antic convent d'un color fosc. Sovint, estens la mirada per un reculat horitzó de nua grandesa.

A sol ponent, és un plaer mirar les dues planes des de dalt de la Serra. Abir, seguit en una paret seca, em mirava la de Talarrubias, per damunt del fullam de les oliveres que descendeixen fins al poble. Al meu entorn sentia una gran pladissa d'ocells, i, quan menys m'ho esperava, em passaven arran de cap eixams de pardals furients, que venien de picar les figues i anaven per feina — el gra de la plana — amb el seu vol ras.

El sol s'ajicia sobre l'extensa planúria, i l'acabava d'esgrogueir. Els seus raigs baixos, assenyalaven amb llurs ombres les lleus ondulacions del terreny. Les parets que fan de partions als camps de blat, tracaven unes línies capcioses i ben marcades. Vers l'altra serralada de Guadalupe es matisaven les blavors fins arribar a una tennit cel este.

Mirant enllà del poble, a través del port per on s'obre pas el Guadiana, entremig d'alts espadats, es veuen dues serres més, una darrera l'altra. Talment, que s'ofereix a la vista una perspectiva immensa, i només de fixar-hi la mirada a través del gran espai, per damunt de la dilatada plana, te'n pervé com una mena de repòs, com una certa seguretat de descansar sobre quelcom d'etern.

Llobligüitat del sol sembla que realci encara l'agudesia de les serres que separen les dues planes. Es veuen més altes i contrasten per la seva vegetació amb els plans nus, sense un arbre. Només, per la banda del Zújar, vers Castuera, se'n veu un de raquític, que es dreça en el miserable Campo-santo (així l'anomena una dona del poble, per ensenyar-nos el camí del riu que hi passa a to-

car) d'Esparragosa. Per aquest costat, més que un pla, es veu una profusió de comes pelades. Per entremig d'elles, es fressa el seu pas el Zújar, afluent del Guadiana.

Les ombres assenyalen el continu turonejar de l'altiplà, solcat per còrrecs i torrents, i, més profundament, pel riu. Aquest onejar de la terra es perd en la infinita llunyania i el seu color esgrogueït — dels escardats ressecs — es va esvaint cada vegada més. Igual passa amb els vapors calitjosos de l'atmosfera, que tenen una matisació delicadíssima.

Aquest paisatge, que recorda molt el de Cuenca, tot i ésser més meridional, ajuda molt a explicar el caràcter de la gent que el poble. Comparant-lo amb qualsevol paisatge català o lleonat, resulta pobre. Poseu el Vallès, per exemple, en lloc del pla que he intentat descriure. Quina més rica varietat d'aspectes, en una mateixa extensió de terreny! Igual passa amb la nostra ànima, que és multiforme i sempre acarada a tota innovació, com la d'ells és uniforme, i voldria — ho intentà ja — uniformar el món.

Josep SOL

pròpiament shakespeareana, és a dir, la tesi que pretén que l'home nascut al mes d'abril (hom no sap el dia exactament) a Stratford-on-Avon, és veritablement l'autor de "Romeo i Julieta".

I és el 1912 quan un escriptor belga, Celestin Demblon, professor d'Història de la Literatura Francesa a la nova Universitat de Brusselles, publica un voluminós estudi (560 pàgines) sota el títol, realment sorprenent, de "Lord Rutland est Shakespeare", seguit del sots-títol següent: "Le plus grand des mystères dévoilé. Shaxper de Stratford hors cause".

En aquest llibre, obra d'un autèntic erudit (àdhuc, si es vol, un xic massa carregada de documentació), Celestin Demblon, per bé que no aporta — com no l'ha aportada ningú fins a la data — la prova definitiva respecte a la personalitat concreta del gran dramaturg anglès, duu, no obstant, l'esperit del lector al convenciment, gairebé total, de que l'home nascut a Stratford-on-Avon, de pares humils; que gairebé no va conèixer l'escola primària, a la qual, en tot cas, hi devia anar molt poc temps; que, als divuit anys, es casà amb Anna Hathaway, a la qual, possiblement, havia deshonrat abans i a la qual abandonà despietadament al cap de cinc anys, deixant-la amb tres infants de curta edat; que, segons una tradició anglesa recollida per l'italià Riccoboni, féu de lladre durant alguns anys, i que el 1592, a Londres, guardava cavalls a les portes dels teatres, etc., no pot ésser el poeta genial del qual Víctor Hugo ha dit coses sublimes. Fa trenta-vuit anys, William H. Edwards, en el seu estudi titolat "Shaksper no és Shakespedre", deia que ja havia arribat l'hora de reexaminar les raons en virtut de les quals hom ha pogut creure que un carnisser il·letrat, mancat de llibres, que fugí a Londres, on fou domèstic, primer, i després actor, sigui l'autor de "Hamlet" i

cut al castell de Belvoir (Leicestershire) el 6 d'octubre del 1576 i mort el juny del 1612.

¿Per quins motius el comte de Rutland ha romàs en l'anònim més absolut per espai de tres segles i les obres escrites per ell — admetent-ho així — han estat signades "William Shakespeare"?... Heus ací la gran qüestió històrica, a la qual Demblon tracta de contestar amb la següent explicació:

"Roger Manners, cinquè comte de Rutland, nascut el 6 d'octubre del 1576, va perdre el seu pare, John Manners, quart comte de Rutland, el 1588. La seva mare, Elisabeth Charleton, el féu anar al col·legi de la Reina, a la Universitat de Cambridge, on es distingí — precisament de la mateixa manera que devia distingir-se també Lord Byron, vers 1805 —, per un talent extraordinari i per passions primerenques. El 1596, a l'edat de vint anys i havent ja publicat, sota el vel de l'anònim les primeres versions dels dos primers "Henri VI", obres imperfectes de col·legi, i baix el pseudònim de "Shakespeare" els dos petits poemes "Venus i Adonis" i el "Rapte de Lucrècia", fou tramès, amb instruccions escrites de Francis Bacon, a la Universitat de Pàdua: féu el camí via París i l'estada a la cort d'Enric IV l'inspirà "Penes d'amor perdudes". Per haver caigut malalt no pogué romandre a Itàlia més que un any i mig. Va sojornar a Pàdua, a Verona i a Venècia i retornà, per tal de rebre el grau d'advocat, a Anglaterra, als 22 anys. Sense haver estat un estudiant dels més regulars, el comte de Rutland esdevingué un dels erudits del seu temps, un enamorat de les lletres — i també de la música —, dotat d'una imaginació sobre la qual seria superflu d'insistir."

Afegeix Demblon que Lord Rutland va contraure matrimoni a començaments de l'any 1599 amb la filla de Sir Philip Sid-

(Segueix a la pàgina tercera)

LA RESPOSTA DE FRANCO AL PLA BRITANIC DE RETIRADA DE "VOLUNTARIS"

A mitjans d'any, els Estats adherit al famós Comitè de No Intervenció acceptaren, gràcies als esforços de la U. R. S. S., el pla britànic de retirada de "voluntaris" d'Espanya. El govern de la República, el dia 26 del mes de juliol, lliurà la seva resposta, en la qual es feien objeccions a alguns extrems no massa equitatius del projecte i s'adheria en principi a l'acord del Comitè de Londres. L'actitud del Govern de la República espanyola, que significava un desig fervent de col·laborar a l'obra de pacificació d'Europa, produí una magnífica impressió.

No fa massa dies, els rebels han lliurat la seva resposta, el text de la qual ha estat oficialment divulgat a les terres hispàniques. La contestació és el que tothom esperava.

Franco, per mandat de Mussolini i Hitler, ha redactat una nota maquiavèlica que esfondra de sobte tot el projecte anglès i dona el cop de gràcia a la vida estèril i vergonyant del Comitè de No Intervenció. Tot dient que accepta en principi el projecte, els insurgents el condicionen de tal manera que el text resulta una rotunda negativa.

Enmig d'un llenguatge altiu, entre declaracions dictades per qui megalòmicament s'ha investit d'una funció messiànica, Franco pretén burlar-se de la Gran Bretanya. La contesta, és indubtable, respon als interessos feixistes. Si els anomenats fassudament "voluntaris", és a dir, les tropes regulars i els tècnics d'Itàlia i d'Alemanya i els legionaris de Mussolini, fossin retirats de l'Espanya "nacionalista", la República guanyaria la guerra d'una manera fàcil i en un temps breu; l'ofensiva de l'Ebre, portada a terme en circumstàncies adverses i això no obstant plenament reeixida, ho palesa bé. Franco i el feixisme internacional ho saben i no poden donar la conformitat a una obra que representaria llur suïcidi fulminant i ràpid. Al Comitè de Londres, les representacions italiana i alemanya acceptaren el projecte perquè sabien que, després, el "generalissim" Franco o l'autointitulat "Govern Nacional d'Espanya" oposarien una resistència total; si els primers a parlar haguessin estat els rebels espanyols, probablement haurien redactat una resposta satisfactòria i llavors Itàlia i Alemanya o potser Portugal s'haurien emprès una tenaç obra d'obstaculització. El joc és ben clar.

El text franquista teixeix una filigrana de consideracions, reserves, objeccions i suggeriments, casuísticament exposats per a fingir una raó que no existeix, que a cada moment desvirtuen i neguen el que es declara en els paràgrafs anteriors.

El pla britànic, ple de bones intencions i inspirat per l'esperit de la política de concessions característica del Comitè de No Intervenció, curosament destinat a donar les màximes garanties i facilitats als feixistes per tal de contrarestar en el possible les maniobres previsible, resta esboçat a través de la resposta de Franco, el qual, entre línies, manifesta que dubta de la rectitud en l'aplicació i demana les modificacions precisament per a anul·lar uns hipotètics avantatges donats a l'Espanya republicana. Declara que el govern hispànic amagaria molts combatents estrangers, principalment el 50 per cent dels voluntaris pertanyents a països no adherit a la política de no intervenció — cosa que el govern de la República havia aclarit bé, puix que digué que calia retirar tots els estrangers, com ha ratificat fa molts pocs dies —, i exigeix, per a remeiar la "desigualtat", la retirada del mateix nombre de "voluntaris" d'una i altra part. La intenció és claríssima, ja que tothom sap que els voluntaris republicans — veritables voluntaris — són en nombre molt inferior als "voluntaris" feixistes. Condiciona l'acceptació, també, al reconeixement previ dels drets de belligerència, la qual cosa significaria el bloqueig de les costes republicanes per la flota italiana i potser i tot per unitats de la germanica.

El feixisme s'ha proposat torpedinar el projecte britànic, guanyar temps per evitar que la retirada de "voluntaris" sigui un fet. En aquest sentit, la nota del traïdor Franco és hàbil. En el fons, però, és altament inhàbil, perquè desfa un pla anglès i ho realitza de la manera més antibritànica possible: sense elegància, amb

urc de persona superior i amb exigència en lloc d'emprar el mètode del suggeriment.

La resposta franquista ha causat als medis governamentals i polítics anglesos una pessima impressió. Mentre el poble britànic, amb sentiment unànime, demana l'obertura de les fronteres amb l'Espanya republicana, el restabliment del dret dels pobles hispànics a adquirir les armes necessàries per a defensar-se de la invasió i la protecció adequada dels vaixells anglesos que es dirigeixin als ports espanyols, els estadistes, amb Chamberlain, Lord Halifax i Lord Plymouth al cap, es mouen activament.

La política d'agressions i expoliacions del feixisme es troba ara en un moment crucial. L'amenaça contra Txecoslovàquia creix, sense que la resposta contundent donada per la U. R. S. S. al Japó quan intentà d'apoderar-se d'uns terrenys soviètics fronterers hagi donat més cautela als nazis; Alemanya sap que la U. R. S. S. no s'intimida, però no està segura encara de l'actitud de França i sobretot d'Anglaterra. A Palestina se segueix fomentant la revolta per a distreure i preocupar la Gran Bretanya. I en aquests instants greus, que un atac feixista al territori txecoslovac produiria un foc que de seguida s'abrandaria i estendria, Franco intenta aprofitar-se de les circumstàncies i embolicar més el conflicte. Lord Plymouth, sabent que els governants anglesos ara tenen la mirada girada freqüentment cap a l'est

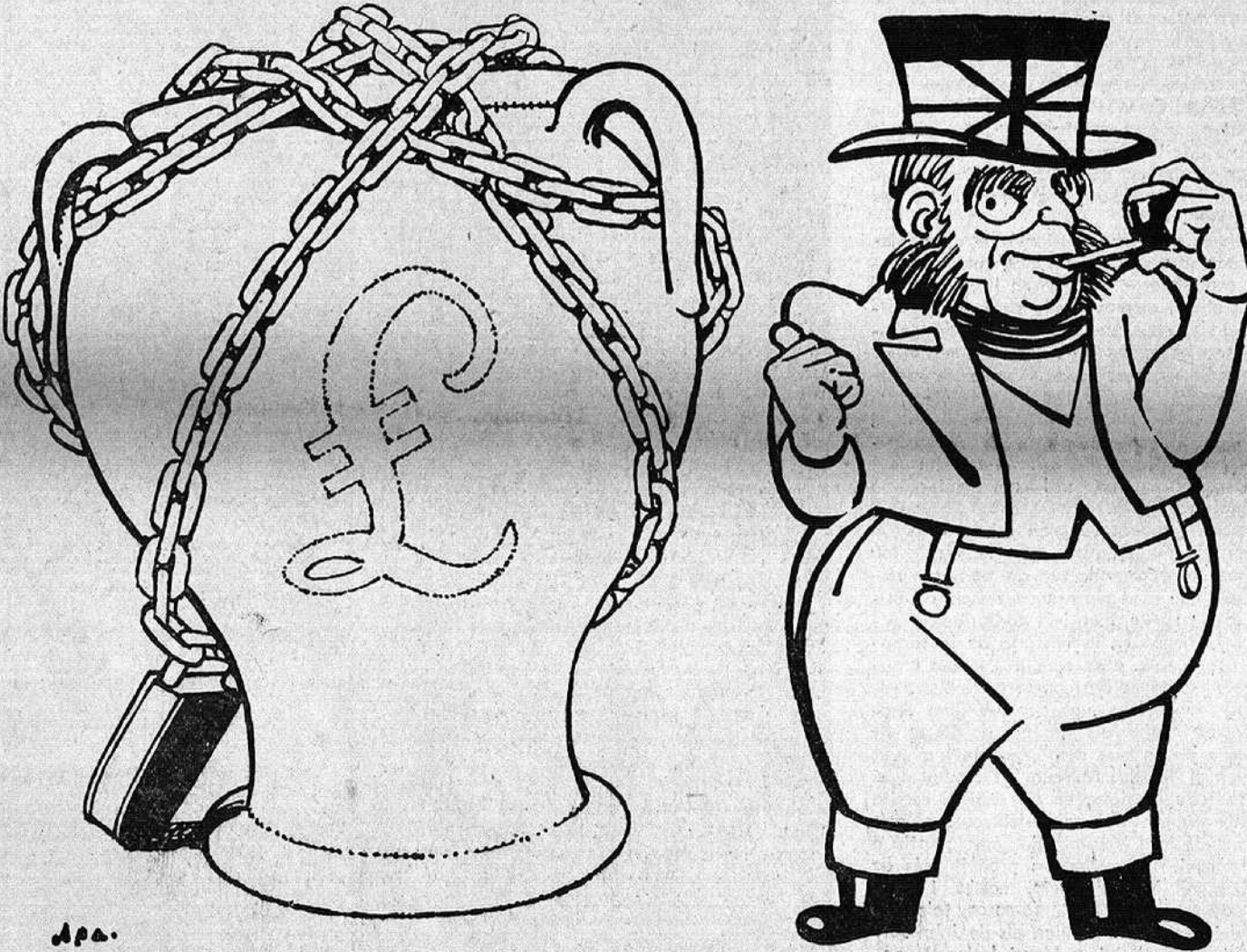
europeu, voldria encara fer rectificar Franco. Però Maïski, en representació de la U. R. S. S., ha pres una vegada més la posició justa i digna i treballa per tal que es doni una solució ràpida a la qüestió dels "voluntaris"; la situació és apremiant, puix que sembla que el gest urssià serà, aquesta vegada, compartit per altres.

El problema txecoslovac és gravíssim. Però no pot donar-se-li més importància que a l'espanyol. Ni és possible, tampoc, separar l'un de l'altre; Mussolini va dir que la guerra d'Espanya no és res més que una fase del projecte agressiu traçat, i els casos d'Espanya, de Xina, d'Austria, de Txecoslovàquia i de Palestina formen un conjunt, són aspectes parcials del joc feixista que s'inicià a Abissínia i al Sarre i esguarda com fitxer a tocar últimament França i la U. R. S. S. Cal, doncs, desfer d'un cop el joc.

Tot fa preveure que el món sencer està las ja de la política exterior del feixisme i que el moment de l'actuació malda per a manifestar-se. El President Roosevelt i Cordell Hull han trencat l'isolament dels Estats Units. Daladier i John Simon han fet als feixistes advertiments que no tenen l'aire d'ésser paraules balderes.

A l'hora d'escriure aquestes ratlles ignorem què farà el Comitè de Londres i la decisió que serà presa. Però seria molt fàcil que la resposta franquista, a més d'esfondrar el pla britànic de retirada de "voluntaris" i la política dita de no intervenció, determinés l'esgotament de la paciència anglesa.

J. ROURE-TORENT

AQUEST JOHN BULL! QUINA MANERA DE FER EMBUTS!, per APA
—Volen desencadenar la gorra (ai! què dic?) la gerra.

PANORAMA INTERNACIONAL 1914-1938

Europa viu hores tan angunioses com les dels darrers dies de juliol del 1914. Els incendiaris d'aleshores no posseïen l'apлом i el cinisme dels incendiaris d'avui; però les potències que podien determinar l'ofegament de l'incendi segueixen els mateixos procediments dilatoris d'ara fa vint-i-quatre anys.

El mes de juliol del 1914 fou un mes d'advertiments als provocadors de la guerra. Anglaterra, com ara, advertí reiteradament que els perills de la gran conflagració augmentaven; però mai es decidí a anunciar la seva participació a la lluita en el cas que aquesta es produís. Es gairebé segur — l'experiència adquireix consistència a través dels anys — que si Anglaterra hagués parlat obertament a la consciència universal la Gran Guerra no comptaria, avui, entre els més horribles flagells de la humanitat, ni ompliria les pàgines més doloroses de la història.

La situació actual és molt semblant, pel que als procediments es refereix, a la del 1914. Alemanya amenaça llançar-se contra Txecoslovàquia i els txecs cedeixen de manera minimitzada mentre Anglaterra es limita a fer advertències als agressors. El darrer discurs de John Simon demostra clarament quina és la posició britànica en aquestes hores greus de la història d'Europa. Anglaterra no afirma, però adverteix. Exactament igual com aleshores, car entre el darrer advertiment i la mobilització que portà als camps de batalla mitjançant solament unes hores. Les precises perquè la declaració concreta sorprengué els provocadors amb l'estrepit de les armes.

Passarà com aleshores? Les advertències d'Anglaterra seran tingudes en compte per Alemanya, després de l'amarga experiència del 1914? És fàcil ésser profeta quan hom topa amb actituds tan reservades o tan irresponsables com són les d'Anglaterra i d'Alemanya. Si algú ens hagués assegurat, dos anys enrera, que s'havien d'esfondrar divuit vaixells amb pavelló britànic i no s'havia de produir l'incendi; si algú ens hagués assegurat que podria produir-se la violació de la frontera soviètica sense altra conseqüència que la d'un miler de víctimes; si algú ens hagués jurat que la invasió d'Austria o la invasió estrangera a Espanya no havien d'ésser motiu suficient per a provocar una guerra entre la democràcia i el despotisme, hauríem expressat la nostra sorpresa en termes de viva ironia. Ara, però, davant de la realitat, hem de contemplar el panorama amb cert escepticisme.

Ara bé: què és el que priva els Estats totalitaris de produir l'explosió? Segurament el record de la tragèdia viscuda vint-i-quatre

anys enrera. Si Alemanya es decideix a llançar-se contra Txecoslovàquia el perill de guerra s'accentua perquè Anglaterra sembla que ha pronunciat ja, en aquest aspecte, la darrera advertència. De totes maneres aquest fet demostra el vessament de sang que s'hauria pogut evitar si Chamberlain hagués pronunciat les paraules finals en iniciar-se la consumació dels fets que constitueixen el pla d'acció dels incendiaris.

El panorama d'Europa té, és clar!, una íntima relació amb el panorama espanyol. Ni Alemanya ni Anglaterra poden perdre de vista, quan encaminen els passos envers Txecoslovàquia, el cas essencial que té, com a lloc de discussió, el camp de batalla de l'Espanya martir. I no ho oblidem, certament.

Quan sir John Simon assegurava que una nova provocació seria la gota d'aigua que provocaria el vessament, afirmava que Anglaterra no estava en situació de tolerar l'acció negativa dels Estats totalitaris. I si en aquell moment tenia fit el pensament a l'Europa central, allò que l'obligava a pronunciar-se d'aquella manera era la realitat espanyola.

Calia donar fe de l'existència d'una energia intolerant. Ara, més que el 1914, és precis parlar clar i, encara més, produir-se amb sinceritat. I Anglaterra, que ha estat tolerant fins a l'extrem, pronuncia el darrer advertiment en circumstàncies molt semblants a les d'aleshores.

En la situació actual d'Europa, contemplat el panorama de manera objectiva, es dibuixa un paisatge molt semblant al de l'istiu del 1914. Davant d'aquesta imatge realitat el món es pregunta: esclatarà la guerra? Qui es sentí profeta podrà predir. Per la nostra banda ens limitarem a establir el contrast entre el passat i el present, per si la contrastació de fets pot parlar amb eloqüència superior al que gratuïtament podríem afirmar nosaltres. La guerra que flagel·là Europa els anys 1914-18 fou producte de la cega ambició d'uns i de la tolerància dels altres. ¿No és aquesta la veritat actual? Aleshores Anglaterra advertí seriosament els perills i, finalment, sense cap declaració concreta, entrà a la lluita. I els incendiaris foren vençuts. Ara, al cap de prop d'un quart de segle, el problema es planteja en els mateixos termes. La solució depèn del cas que faci Alemanya dels actuals advertiments d'Anglaterra.

Manuel VALLDEPERES

per unes ratlles que assenyalaven el front de combat i per unes fletxes que indicaven la situació dels exèrcits en marxa.

En aquells dies, els sionistes, o sigui els jueus partidaris de la resurrecció de l'Estat hebreu a Palestina, esperaven amb el cor bategant d'alegria la pròxima realització de llur ideal.

L'any 1917, coincidint amb la conquesta de Palestina per les tropes aliades, i especialment per les angleses, Balfour va fer a Londres la seva declaració famosa prometenent als jueus, dispersos per tot el món, la creació d'una "llar nacional", és a dir, d'una nova pàtria hebrea en aquella regió que té encara avui el prestigi de la història bíblica. Acabada la gran guerra amb la victòria dels aliats damunt els Imperis centrals i damunt Bulgària i Turquia que s'h'hi havien sumat, Palestina, que pertanyia a Turquia, va quedar a mans dels vencedors. Fundada la Societat de Nacions i establert el sistema dels mandats, la Gran Bretanya va ésser designada com a potència mandatària de Palestina. I va arribar l'hora de complir la prometença de Balfour.

La realització del projecte anglès presenta, al cap de vint anys, un balanç no pas de fallida, però sí molt deficitari. Aviat es va veure que l'organització pràctica de la llar nacional promesa als jueus ofereix més dificultats que les previstes. Les de major importància provenen de l'hostilitat que la immigració de jueus ha desvetllat en els àrabs, els quals, en el moment d'iniciar-se la posta en pràctica del pla anglès, formaven una massa de població de més de 500.000 habitants davant uns 100.000 jueus, la major part dels quals habitaven a Jerusalem.

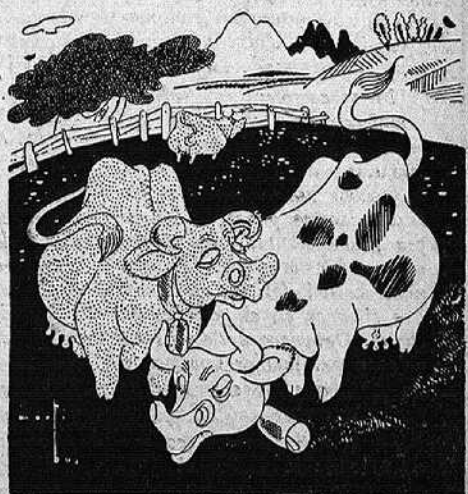
Els anglesos, que sovint s'equivoquen lamentablement en les qüestions de psicologia col·lectiva, van basar llur política a Palestina en el principi de la convivència i l'avenença de jueus i àrabs. I van creure que calia persistir en l'establiment a Terra Santa d'un cert nombre de jueus, tot reglamentant i limitant l'afluència d'aquests. A Londres confiaven que amb la seva política contentarien els jueus sense descontentar els àrabs. És el conegut procediment britànic de les mitges tintes, del terme mitjà, de l'equilibri entre dues forces o dues tesis oposades. Amb l'eclecticisme i l'empirisme que caracteritzen Anglaterra, la qüestió de Palestina s'ha anat agreujant a través d'algunes alternatives i ha arribat a tal punt de gravetat que és un motiu de preocupació per al Govern de Londres i un motiu de desprestigi per al poder britànic.

I és que el recurs que darrerament han intentat aplicar els anglesos (la divisió de Palestina en dues regions, jueva l'una i àrab l'altra) ha vingut a complicar i a enverinar el conflicte per compte d'atenuar-lo i ablanir-lo. Els àrabs s'oposen a la divisió territorial, i els jueus no la miren amb simpatia. Tanmateix el Govern de Londres, amb l'aprovació de la Societat de Nacions, s'ha entossudit a tirar endavant un projecte que és fruit ben poc sabors d'un seguit d'enquestes, d'estudis tècnics i de dictàmens de comissions.

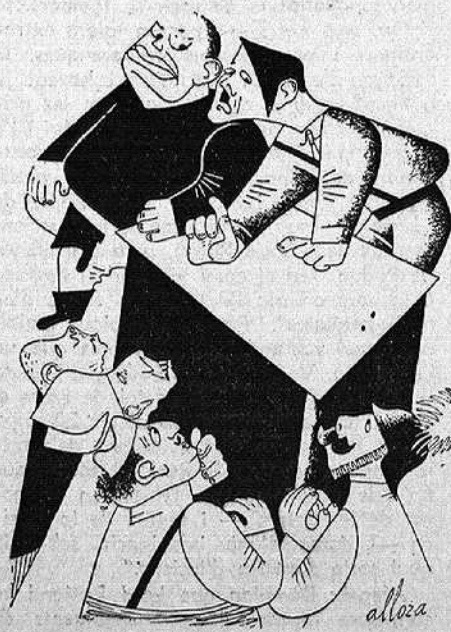
El cas és que es vessa sang a Palestina. Sang de mahometans, de jueus i de cristians. Volent posar d'acord els seguidors de Moisés, de Crist i de Mahoma, els anglesos han contribuït a accentuar les diferències i els odis. La "llar nacional" és plena de terroristes, atíats pels enemics de l'Imperi anglès. La vida s'hi fa perillosa i anguniosa. I la solució del conflicte apareix més llunyana que mai.

[A], aquests anglesos que volen i dolien, que passen dies, setmanes, mesos i anys fent enquestes, preparant dictàmens, organitzant comissions i comités, tragant plans i projectes que no han de realitzar-se! L'hora internacional reclama actituds decidides i mesures ràpides. La perplexitat i la lentitud són ara incompatibles, no sols amb les exigències de la justícia, ans encara amb el manteniment de la pau mundial. O els afers de Palestina, Xina i Espanya seran resolts ràpidament i justicierament, o aviat tot el món serà Espanya, Xina i Palestina.

A. ROVIRA I VIRGILI

VIA LACTEA, per MARTI BAS
—No t'acostis a aquell que embesteix: va fer de dida a Mussolini.

—I prou d'Espanya única i indivisible. Espanya és divisible per dos.

LA BLASFEMIA SUPREMA

Fa molt temps que creiem que si les multituds proletàries no s'han sublevat contra Déu és perquè no hi creuen, com no cal dir tampoc que ens referim a les masses que, com les del poble català, vivien sota la fèrula dels que creuen en la divinitat moral feta a imatge i semblança de l'home i copiada de les monarquies de la terra, per fer-ne el monarca del cel, que és el monarca de totes les terres. Hom ens podrà respondre, com algú ja ha fet, que si veritablement hi creguessin, el mateix fet de creure en Déu faria que s'humil·lessin i en lloc d'alçar-se com un sol home contra Déu es mantinguessin sumisos i resignats no sols al poder del cel, sinó als seus representants damunt de la terra, que és precisament ço que desitjaven, també sobretot entre nosaltres els catalans, les classes poderoses que es volien aixoplugar sota el Déu dels pobres, perquè els hi guardés les espalles, en lloc d'aixoplugar-se sota el Déu dels rics, com els aconsellàvem nosaltres, ofrenant-los la nostra religió, que permet despullar a la divinitat del vestit moral i material de la humanitat que la ignorància humana posa a l'essència divina.

La història, que tantes coses ens ensenya, si és que les volem aprendre, ens diu ben clarament que si la sublevació col·lectiva, no sols del proletariat, sinó dels homes en general, és incompatible amb la creència religiosa del Déu moral, perquè és cert que no se subleva en massa fins que hi deixen de creure, també és cert i molt cert que la sublevació individual comença precisament dintre de la creència. Si hem esmentat molta vegada, en els nostres estudis religiosos, el cas del Don Joan Tenorio, definint-lo com el primer home que creu i no tem, podem esmentar ara el cas de la blasfèmia, sense sortir tampoc de la terra catalana, que creiem que en això com en altres coses no és pas una excepció entre els altres pobles de la terra, oprimits pel pes de l'aire del cel, que és el que ens tindrà de fer viure, encara que tots sabem que Catalunya, que supera als altres pobles en tantes coses elevades, també el supera en el més baix, perquè comptat i debatut és el poble més renegat del món, ja que enlloc la blasfèmia pren les proporcions que pren entre nosaltres.

El maleït siga Déu, tan conegut i repetit a Espanya, perquè depassa els límits de Catalunya, va néixer precisament de la creència, com el mateix crit de maledicció indica, perquè malament podia maleir de tot cor a Déu el que no hi creia, com deia aquell sacerdot catòlic a un que defecava sobre el nom de Déu, felicitant-lo perquè hi creia.

Aquest crit de l'home contra Déu, que ja té patina i caràcter d'època, ha anat desapareixent entre nosaltres a compàs de les creències que el van fer esclatar als llavis de l'home com un esclat del cor, que segurament devia ésser cap allà al segle XVI, l'època en la qual la llegenda del Tenorio, desafiant el cel des de la terra, va venir a demostrar que l'home s'havia cansat primer de temer que de creure, declarant-se independent.

Es cert que aquesta sublevació individual, com diem, no va transcendir a les masses, que es van anar mostrant submissos fins a la primera del segle XIX, quan l'any 35 les multituds; no sols de Catalunya sinó de tota Espanya, es van decidir a la crema dels convents, aixecant-se en nom de la col·lectivitat que ja no creia. Però, creiem, tornant al començament, que si la creència hagués continuat vivint, el resultat hauria estat el mateix o pitjor, perquè la ira que les multituds han fet esclatar contra la monarquia, la noblesa i el capitalisme i fins contra la mateixa església catòlica, no hauria estat res comparada amb la ira de l'home contra Déu, considerant-lo el culpable de tots els abusos de la monarquia, dels nobles i del capitalisme burgès emparat per l'església, fins al punt que potser hauriem vist a la humanitat alçant-se contra la divinitat declarant innocents a tots els qui s'hi enyoraven. El crit del poble hauria estat esgarrellador contra aquesta força oculta que tira la pedra i amaga la mà, feta no sols imatge i semblança de l'home, sino a imatge i semblança de la bèstia, mansa com l'anyell i fera com el lleó i el tigre.

Es clar que hom ens dirà que com que aquest Déu mitològic de la superstició no existeix, com ho demostra la realitat i la ciència, el poble s'hauria esgarrellat en debades davant de la ceguesa i la sordera del Déu hiparxilogic, però suposant per un moment que el Déu de la fantasia humana hagués existit i hagués actuat com la ignorància suposa, la lluita entre la multitud i Déu hauria estat l'espectacle més sublim de la història, perquè hauria fet veure la ira de l'home contra la ira de Déu, judici final cap per avall, que en lloc de presentar els homes jutjats per Déu, hauria estat Déu jutjat pels homes, tragèdia que hauria acabat amb la catàstrofe divina i humana de Déu enfonsant a l'infern la rebel·lió dels homes, com hi va enfonsar la rebel·lió dels àngels.

Deixant de banda que aquesta rebel·lió dels esperits purs creats fora de la matèria per obra divina de la fantasia humana, ja és la prova que l'home té per ideal rebellar-se contra el creador, encarnant l'ideal en Lucifer, que ens demostra que l'home és capaç d'alçar-se contra Déu creient-hi com imagina que van fer els àngels, limitant-nos a la terra catalana, que en el moment de deixar el maleït siga Déu dels clàssics, típic de l'època del Don Joan de Serrallonga, que l'obra clàssica del teatre castellà renega en català dient: Cap de Déu, ha emprat la blasfèmia suprema d'essència escatològica, que tenint tant de còsmica com de còmica, oïm ressonar continuament en els llavis de les nostres multituds, que no satisfetes de tendir a tot el

que és repugnant en la manera de parlar, de gesticular i de vestir o despullar, procuren repugnar a cada instant en la relació més alta que hi ha entre l'home i el tot.

Es sabut que anant per aquests mons de Déu—entenguï's el Déu de la religió catalana, filla de la ciència i no el Déu hipotètic de les religions incontrolades—hem d'oïr a cada paraula pronunciada pels catalans la tan horrible com fastigosa defecació contra Déu, que, com és natural, acaba per tenir tota la proporció d'una defecació universal, omplint el tot d'aquells excrements que surten de la boca d'infern dels nostres germans de terra, que sembla que defequin cap per avall, fent sortir les matèries fecals per l'orifici d'entrada del tubus digestiu, en lloc de fer-les sortir per l'orifici de sortida, com si amb aquest orifici defequessin a la terra i amb l'orifici bucal defequessin al cel.

Aquesta blasfèmia, vergonya del poble català, ve a demostrar la nostra tesi, perquè fa veure clar i català que les multituds, en lloc de sublevar-se per defecar damunt de la monarquia, de la noblesa i del capitalisme, que els esclavitzava, defequen directament damunt de Déu, veient que és la causa primera de totes les opressions que sofreixen.

La que podem anomenar la blasfèmia nostrada, emprada cada dia més i ara més que mai, pel lèxic proletari català, que no sap parlar sense proferir-la a cada paraula, és el crit de les multituds que, elevat-se per damunt dels greuges dels homes, arriba fins a Déu.

Francesc PUJOLS

UN LLIBRE EXCEPCIONAL I BO

Ja comprendrà el lector que el present enunciat no es refereix pas a un llibre de literatura, i menys a cap llibre català de prosa novellística, de teatre o de poesia, gèneres relativament abundants i rarament conreats amb encert. Es tracta d'un llibre

PELEGRI MELUS

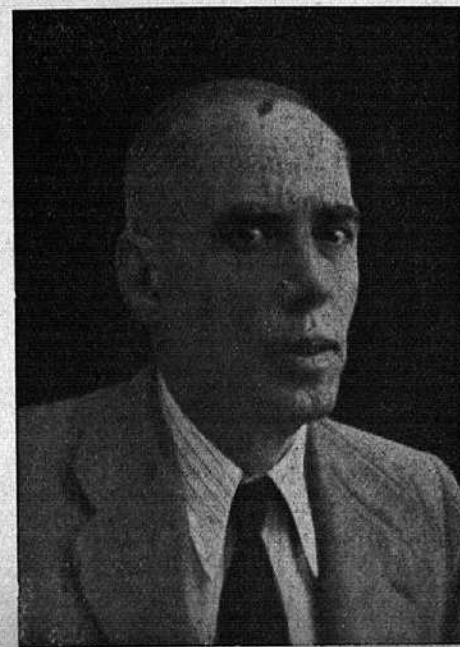
de ciència, d'una ciència peculiar i poc reconeguda, la ciència del corrector de proves; per tant també es tracta d'un llibre d'art, ja que la seva ciència està necessàriament al servei de les arts del llibre.

Setmanes enrera publicàvem en aquestes mateixes columnes un treball de protesta a l'adreça dels mals correctors de proves, i hi sospitàvem l'extinció de la bona tradició correctora. Ara hem pogut constatar que aquesta tradició no s'ha pas estroncada: s'ha debilitat, ja que els detestables correctors són avui dia la immensa majoria, però s'ha enfortit d'altra banda en la minoria que ha sabut conservar els sagrats principis. En aquesta minoria figuren els autors del llibre en qüestió, un bonic 8.º de 220 planes, relligat tela i or, titulat "El Libro del Corrector". Els dos autors d'aquesta obra preciosa són dos obrers excepcionals, dos veritables punts de les arts del llibre catalanes, els companys Pelegrí Melús i Francesc Millàs, corrector, aquell, i tipògraf, aquest. Melús és considerat com la màxima autoritat correctora en la impremta catalana, i ho és també, probablement, en la impremta de tota la Península. La fama de Melús és tan ferma que es diu fins si mai a la Península no ha existit un corrector de proves tan intel·ligent i tan ben preparat.

El lector corrent pensarà que aquest exordi és massa solemne: la gran majoria de lectors de llibres i periòdics està decantada a creure que, si bé indispensable, la correcció de proves no és res de l'altre món, i que una mitjana cultura i una bona dosi de paciència són condicions suficients per a reeixir un perfecte corrector.

I no és pas així. Ben al revés, la ciència o l'art del corrector de proves és certament quelcom de l'altre món, d'aquell món de les feines àrdues i complexes, de les tasques delicades i severes que els catalans solem negligir per una mandra o barroeria que aviat esdevindrà congènita si no procurem de posar-la en el llitaret de la nostra salvació social. Perquè, ¿on situem aquest altre món del treball estrenu i constant, de l'esforç salutífer? Aquest altre món és gairebé una fantasia per al comú dels catalans: tots semblen d'acord per a situar-lo més enllà de la vida, als confins de l'univers astronòmic.

La lectura del llibre dels companys Melús i Millàs ens revela no sols el valor científic de la correcció de proves, la quantitat enorme de coneixements que un perfecte corrector està obligat a posseir, sinó les condicions de tacte, la finor literària que li cal per a resoldre els nombrosos conflictes gramaticals i fins estilístics, ideològics i tot, que la negligència, l'arrauxament dels autors, sovint llur ignorància, li plantegen massa freqüentment. La ignorància dels autors no és solament ignorància gramatical o imprecisió ideològica, sinó principalment ignorància de les lleis que regeixen la redacció dels originals presentats a les caixes. Si els autors coneguessim totes aquestes lleis, les quals en gran part són les mateixes que regeixen la correcció de pro-

FRANCESC MILLÀS

A PROPOSIT DE "LA FERESTEGA DOMADA"

Després de llegir uns comentaris de l'"Esquella de la Torratxa" a la pròxima representació, al Poliorama, de "La Ferestega Domada" em plau de fer constar:

Primer. La traducció que es representarà no és, en realitat, la mateixa que vaig fer en anys juvenils. Tot i conservant-ne frases, expressions, interpretacions que m'han semblat justes, i que he posat, no cal dir-ho, al dia, quant al llenguatge, l'he modificada tota, com era natural, comparant-la minuciosament amb un bon text anglès.

Segon. Que el títol de l'obra "The taming of the Shrew" pot ésser traduït exactament en català "La domadura de la ferestega". No em semblava, doncs, inexacte, i és més eufònic el que he adoptat.

Tercer. Que quan els amics Daví i Cumellas van proposar-me'n la representació, tot i agraint-los-ho, vaig posar-los tantes dificultats que en Cumellas va estar a punt de renunciar-hi.

Per a mi hauria estat un goig que s'hagués representat l'excel·lent traducció del sempre estimat i admirat amic i company Jordana.

Quart. No sé què poden tenir a veure amb aquest assumpte literari les qüestions d'ideologia religiosa i política. ¡Bella manera de decidir si una traducció és bona o és dolenta, si ha de representar-se o no! Per altra banda, ¿no haviem quedat, entre bons catalans, que aquestes diferències restaven ara esborrades, davant la gran causa comuna?

Cinquè. Prou coneguda i comentada ha estat la meua independència espiritual. Per tant és absurd dir-me, ¡sobretot!, dretista. Mai no he figurat el meu nom en cap llista de cap partit de dretes, ni he escrit una sola ratlla a favor de cap dels seus directores ni de llurs ideologies. I això, ni du-

rant la meua estada en un periòdic, avui desaparegut, únic contacte que he tingut amb gent de dretes. Tothom sap que vaig posar com a condició prèvia no ésser del partit i no escriure ni un sol mot a favor de la seva política. El meu treball en aquell periòdic fou purament professional i, sobretot, d'intensa labor de cultura. Amb tot, les meves dissensions amb el director polític, i això també és cosa molt sabuda, eren contínues. I quan se'm va posar la pistola al pit, imposant-me la condició de figurar en el partit o anar al carrer, al carrer vaig anar i prou és també coneguda la situació en què vam quedar els meus i jo. Gran conhort va ésser-me aleshores la valenta actitud a favor meu de vint-i-nou amats companys obrers de la impremta i l'estereotípi; no-més van cedir per un engany del director polític del periòdic, qui els va prometre que jo hi tornaria aviat. Cal recordar també quins van ésser els periòdics que aleshores van defensar-me. En primer lloc, l'"Esquella". Després "La Humanitat", el "Mirador" i fins "El Bé Negre".

Amb tot, jo comprendc que la meua llibertat d'esperit irrités sovint el sudat director, quan em veia escriure al seu periòdic frases com aquestes: "afirmació de llibertat en una època que per ignorància o baixesa torna a comprometre els grans ideals de llibertat humana..." "El grau de barbàrie d'una època es mesura per la seva manca de llibertat..." Al cap dels anys... tornen les barbàries i els "obscurantismes" d'altres temps contra els quals els nostres avis donaven tots els interessos materials i la vida. Els nostres avis (santa memòria del meu heroi Llorenç Mayoral) qui han tramès a alguns de nosaltres (volia dir naturalment a mi) amb llur sang generosa, la veritable coratjosa activa, aspiració de llibertat... Hi tor-

na a haver pobles sencers on pensar és un delict... Ensenyar de pensar és ensenyar d'ésser llure..." (Dies 11 i 12 setembre 1931.)

"La meua República, en una família on tothom d'avis a néts era republicà, era i és encara, la d'Apelles Mestres." (9 setembre 1932.)

De frases meves com aquestes se'n podria fer tota una antologia. Democràtic fins al moll dels ossos, antireaccionari per convenció intel·lectual profunda, republicà i liberal, ho puc ben dir, per naixença, qui podria refusar-me aqueixes qualitats? Nombrosos obrers qui han assistit als meus cursos universitaris, a les meves conferències arreu de Catalunya poden testimoniar — i alguns estan disposats a fer-ho ara si fos necessari — aquestes i moltes d'altres coses, per altra banda, conegudíssimes a Catalunya.

No hauria escrit aquestes ratlles si no estiguéssim en les circumstàncies en les quals estem. Ningú, per tant, no pot interpretar el que acabo d'escriure, com un intent ni tan sols de justificació d'una lleialtat a tota prova, la qual no necessita en el més mínim d'ésser justificada. He volgut només donar alguns elements d'informació per a qui ignorés certes coses o les hagués oblidades.

Ara, però, em sembla que tinc dret a preguntar si en la situació actual està bé desviar una qüestió purament literària cap a derivacions les quals, almenys, resulten força inoportunes.

Per ara em limito, doncs, a informar. Amb tot, mai no he refusat la discussió dintre els termes de l'estricta justícia i la més neta lleialtat, i si cal, també, amb tota l'energia necessària.

J. FARRAN I MAYORAL

QUI FOU L'AUTOR D' "HAMLET"?

(Ve de la primera pàgina)

ney, anomenada Elisabeth, la mare de la qual, en quedar vídua, s'havia casat amb el comte d'Essex, favorit de la reina. Aquesta nomena Lord Rutland intendent dels boscos de Sherwood — lloc on, segons Demblon, fou escrita la deliciosa comèdia "Somni d'una nit d'estiu" i la pastoral dramàtica "Com us sigui més plaent". "Malheureusement — afegeix Demblon — d'Essex, m'content i tombé en disgrâce au retour de sa campagne d'Irlande, l'entraïna dans la désastreuse conspiration du 8 février 1601 — que Rutland, l'homme le plus aveuglément fidèle qui se soit vu au culte de l'amitié, contribua à préparer par des drames tels que "Richard II" et "Jules César", pleins d'allusions tout ensemble admiratives et blessantes a l'adresse de la reine".

Ja és sabut que la conspiració del comte d'Essex contra la reina va fracassar i que el favorit i altres grans senyors de l'època pagaren amb el cap el delict de lesa majestat. Lord Rutland, gràcies a la intervenció de la seva família i al pagament de trenta mil lliures de penya, pogué salvar-se, per bé que hagué de romandre tancat, custodiat i amb guàrdies de vista, al castell d'Uffington, propietat del seu oncle, i en el qual, a judici de Demblon, escrigué el primer "Hamlet", vers 1602.

En pujar al tron d'Anglaterra Jacob Stuart I, Southampton, un altre dels capdostes de la conspiració, empresonat per ordre d'Isabel, fou alliberat i en quant a Lord Rutland, el nou sobirà el féu objecte de moltes distincions, entre les quals encarregar-li d'una ambaixada extraordinària prop de Cristià IV, rei de Dinamarca,

el qual havia tingut un fill. Sembla que de l'estada del comte de Rutland a aquest país nasqué el segon "Hamlet", refundició parcial del primer.

Completant les dades biogràfiques de Lord Rutland, Demblon afegeix: "El rei l'havia, successivament, nomenat intendent de Birkwood Park, de Grantham i de Mansfield, on va escriure, a més del drama esclatant "Antoni i Cleopatra", diverses obres, en totes les quals l'amor als boscos reapareix de faiso explicable, tals com "Cimbeli" i "Conte d'hivern". A la fi de l'any 1611, alguns mesos abans de la seva mort — que esdevingué al mes de juny del 1612 —, composà el seu testament poètic, "La Tempesta", record de breu sojorn a les illes Açores, cosa de la qual cap shaxperià podia adonar-se'n, obra entorn de la qual han estat acumulades moltes suposicions més o menys enginyoses... La seva tomba, com la de tots els Rutlands, està no gaire lluny del castell de Belvoir, a Bottesford (Leicestershire)".

I diu encara: "Les raons de conveniència personal que determinaren al comte de Rutland a no aventurar-se sense circumspècció pel món, aleshores un xic suspecte, dels teatres, i a servir-se d'un "prètext" pagat abans de la conspiració d'Essex, continuaven existint després de l'adveniment de Jacob I. Rutland i molt especialment la seva família, consideraven que el moment de descobrir l'"incògnit" encara no havia arribat. La salut del comte havia estat sovint trasbalsada i la mort el va sorprendre de viatge — en aquesta ciutat de Cambridge on havia fet els seus estudis —. Poc després també s'emportà la mort la dona admirable a la qual el poeta havia unit la seva vida su-

blim, dona que, probablement, fou la seva col·laboradora..." etc.

Hom no pot dir que Demblon aporti en la seva obra erudita la prova definitiva de que Lord Rutland sigui l'autor de les trenta-sis obres admirables que han estat atribuïdes a William Shakespeare; però la documentació és tan extraordinària i són tants i tants els detalls, indicis, dades, coincidències, dates i circumstàncies, que hom se sent irresistiblement inclinat a veure en aquest cavaller contemporani de Shakespeare l'home lògicament preparat literàriament i científica per a poder produir obres que, com han fet remarcar tots els qui les han estudiades detingudament, revelen uns coneixements d'Història, de Filosofia, de Mitologia, etc., i especialment un estudi tan profund de l'ànima humana i dels sentiments de l'home, que difícilment podia tenir l'home de Stratford, de la vida migrada del qual gairebé no sabem res i el poc que se'n sap és ineert o, quan menys, dubtós. No ignorem que la tesi baconiana ha guanyat molts adeptes arreu d'Europa i Amèrica, però, malgrat tot, certs detalls, admirablement raonats per Celestin Demblon en la seva obra "Lord Rutland est Shakespeare", i ampliats en la que li és continuació, titulada "L'Auteur d'"Hamlet" et son monde", ens porten a creure fermament que Roger Manners, cinquè comte de Rutland, fou l'admirabilíssim poeta, el comediógraf il·lustre que, essent Eurípides i Plaute, Corneille i Molière, Calderon i Lope de Vega, és superior a tots ells: és com un estel solitari en el firmament de la literatura de tots els temps...

Francesc CARAVACA

Joan SACS

ART POPULAR

JOSEP RENAU HA DIBUIXAT ELS
TRETZE PUNTS DE LA VICTORIA

Perquè els llegís tothom, sense excepció de cap mena, foren escrits els tretze punts, que són alhora programa de Govern i raó definida de la nostra lluita ferroviària.

Perquè tothom els llegís i per alguna cosa més, naturalment, perquè els sentís tothom, perquè tots aquells que som en vaits fins i tot els que ho són per culpa seva, reflexionin i sospesin l'abast del nostre propòsit alliberador, reunit, unificat i coordinat, sota la consciència responsable d'una capacitat directiva, que mena la nostra resistència cap a l'atac.

Per això la gent en diu ja els tretze punts de la Victòria.

Ara, Josep Renau els ha dibuixat perquè tothom els vegi.

¿Per a aquells que diuen com Sant Tomàs: Si no ho veig no ho crec?

No!

No esdevé pas això precisament amb els tretze punts, car una vegada llegits, després de pressentir-los entre la joia i el dolor, els han cospats fins els equivocats de l'altra banda, que, sàviament i amb senzilla grandesa no han estat exclosos dels camins cordials i gloriosos de l'esdevenidor.

Ara Renau els ha plasmat perquè tothom els conegui de vista i encara els aprengui convertits en imatges tangibles al record i a la reflexió presents.

Però no és el nostre propòsit remarcar ací la significació política de l'obra de

Renau, això fóra negar força de persuasió a la lletra i a la paraula i suposar que els nostres lectors no han patit la transcendència oportuna i precursora dels famosos i ja històrics tretze punts de la Victòria.

Nosaltres volem analitzar l'art excel·lent que Josep Renau ha creat sota la inspiració política del tema.

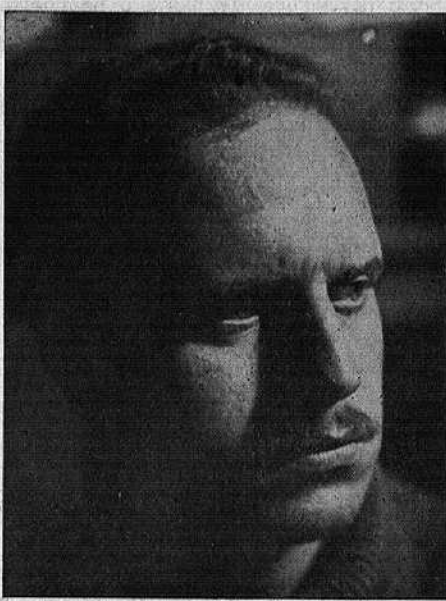
Apressem-nos a dir, encetant des d'ara l'anàlisi, que volem aquil·litar l'art específic que més aviat manca voluntàriament en l'obra de prodigiosa orientació que són aquestes tretze estampes que Renau ha pintat (?).

Potser és només un dir dir que les hagi pintades; fóra més just dir que les ha fet o millor encara creat.

No són cartells ni quadros ni dibuixos, ni escultures ben bé. Són els tretze punts.

Renau ha desposat intel·ligentment, tota possibilitat classificadora o crítica a ultrança, malgrat fos afalagadora, a profit de l'eficiència del propòsit.

Ell podrà fer-ho, pensarà el crític, sobre la garantia del seu nom acreditat i lloat a

JOSEP RENAU

dustrialitzada i, de tan profusa, intranscendent. (Alguns sabem que prou desinteressada.)

Es el pecat original?

Potser és la penitència.

Ara, però, parlem de les tretze estampes, dels tretze punts de Josep Renau.

En elles, l'artista, amb tossuderia persistent, en el sistema inconcret, o massa concret, de realitzar a costa de tots els mitjans, vessant tots els motllos més classificats i classicistes.

Ell va fent.

Cartell? Dibuixos?

Ell crea, plasma els tretze punts. Després vindran els que opinen, els que classifiquen i critiquen en el millor sentit de la paraula.

Renau ni s'atura ni els espera, ni tan sols esguarda el camí pensant, preocupat o complentós. Ja vénen!

No.

Ell ha il·lustrat els tretze punts, per tal que el poble que els pressentia i els sent i els sap seus els vegi i els conegui.

Sentint-se plenament dotat, Renau ha

bolcat en ells, a dojo, la claredat i la plenitud.

A les tretze estampes de Renau, que semblen retalls d'una sola, ampla com un horitzó i fonda com un pensament, hi és tot.

La mar, el cel i la sang.

El passat, el present i l'esdevenidor de la nostra obstinació heroica i eterna, enrogallada als pits joves i a les arrels dels arbres vells.

Hi ha l'angoixa i l'esperança als núvols alius i als sòcols calents de la terra llaurada.

Eternitat de pedres clàssiques i anhels de carn esculpida.

Hi ha el ferro del cor de les muntanyes i la brisa de les banderes del món. La tremolor de l'aigua salada i el calfred de l'acer esmolat.

Hi ha la frisança de l'arma i la veu del martell.

La guerra i la pau.

Hi ha fins i tot allò que no sembla condensable, la certitud de l'esperança i l'estímul del coratge i del perdó.

No es pot demanar més, dirà la gent, a la qual s'adreça el propòsit objectiu d'aquesta manera de fer de Renau, generosament simplista. Ep! no d'una simplicitat tècnica sinó qualitativa, que ell empra, tossut, gairebé sempre i ara amb més raó que mai.

No és això per ventura art popular?
Ernest GUASP

través d'una obra vasta i extraordinàriament dotada de capacitat d'ofici.

Però n'hi ha d'altres que tanmateix podien fer-ho, per aquest mateix motiu i no pas per cap altre, com per exemple, pel motiu, gens negligible, de saber-ho fer.

Per això no ho fan.

Per això ho ha fet precisament Renau. Hom també diu a vegades que Picasso fa de Picasso, perquè també sap fer de Velàzquez.

Fins i tot hi ha qui gosa dir que és per això que li deixen fer.

Però el cert és que Velàzquez no hauria fet de Picasso ni que el matessin.

Ja no hi eren, o encara no hi eren, aquells que l'haurien hagut de matar, perquè tal cosa fés.

Ara vegi!

Podria ben bé succeir que jo, entestat a palesar la virtuosa claredat de Renau em fés atapeït, conceptuós i intel·ligible.

Faré marxa enrera.

Nosaltres, els dibuixants, sabem (també ho sap altra gent encara que no tant) que hi ha dibuixants de dues menes clarament diferenciades i definides, a saber: Aquells que dibuixen allò que volen i aquells altres que volen (o fan estimar) allò que dibuixen.

Els primers abunden menys que els altres i ens apremem a declarar que no són millors ni pitjors.

Ultra que és pueril deduir les valors en art per comparació, cal aclarir que els dibuixants de la mena dels que només volen el que dibuixen, són gairebé tots i no diem tots del tot per no dir mentides.

Per exemple, Renau és dels altres.

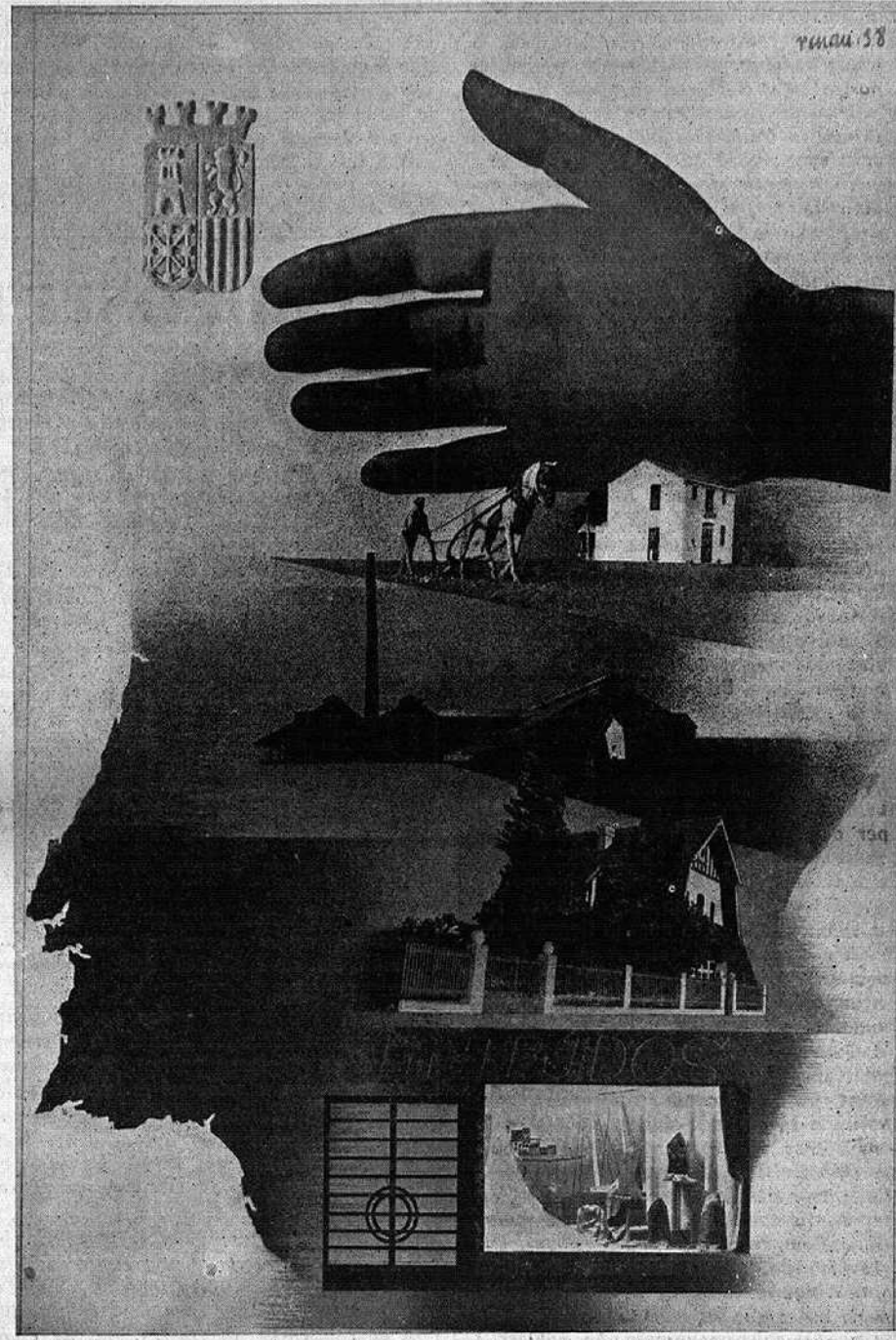
Es d'aquells escadussers, diem-ne privilegiats, per distingir-los d'algun manera, que dibuixen allò que els dona la gana.

En tots, hi ha la intenció i sempre que aquesta és assolida amb ella va aparellada la qualitat. En els altres, com en Renau, hi ha la plenitud que és continent i conté la qualitat si us plau per força. De vegades, no poques vegades, sobre la plenitud, plana per tot la qualitat més pura, aquella que va del propòsit a la facilitat i de la facilitat als despropòsits de tota una ètica, sistema de perfeccions inalienables.

Això és Josep Renau.

Sempre?

Diem la veritat. Alguna vegada l'excés d'ofici l'ha abocat a una laboriositat in-

La conveniència de no ultrapassar el límit normal de tres articles, va fer que, en el tercer de la sèrie que vàrem dedicar, fa algunes setmanes, a la qualitat com a punt neuràlgic de la concepció de la pintura dels nostres temps, quedés, no sols poc arrodonit, sinó que, de fet, va restar en l'aire el que potser representa la base essencial de la qualitat en pintura: l'estudi de la qualitat referida a la tècnica pictòrica, i que, degut a aquesta falla, restés sense precisar el que pròpiament entenem per qualitat en aquesta manifestació de les arts plàstiques.

Per altra part, atenent que la tècnica es troba íntimament lligada amb les idees de concepció o d'interpretació que cada artista posa en joc en realitzar la seva obra, i que, donada la gran varietat de matisos que, per la personalitat de cada pintor, ofereix la pintura moderna, d'aquí que ens haguem decidit a complementar aquella sèrie de tres articles amb altres dos que penssem dedicar a aquests caires concrets de la pintura dels nostres dies, tot i referint-nos particularment a l'obra d'alguna de les més destacades signatures corresponents a les promocions de darrera hora.

Referir-se a la qualitat com a tècnica pictòrica, imposa la conveniència d'estudiar el color com a matèria i fer les degudes consideracions, no sols sobre la manera com aquesta és emprada: tècnica com a procediment, sinó també, d'una manera quantitativa, segons l'abundor amb què és aplicada per l'artista.

Això ens porta, pels motius que apreciarem tot seguit, a referir-nos al pintor Miquel Villà, d'una qualitat innegable, plaçat, per bé que amb característiques distintes, dintre l'òrbita de l'enyorat Isidre Nonell, i dominador com ell mateix de la matèria pictòrica, fins a l'extrem d'assolir, amb la màxima simplicitat de mitjans, resultats que avui són privatis de les més altes personalitats de la pintura de tots els temps.

Referint-se a ell, Sebastià Gasch (1), escriví, després de presentar-nos-el com a realista nat dintre la nostra més pura tradició, que "percep l'esperit que viu en la

La tècnica com a factor primordial de qualitat

matèria i el fa brillar intensament en les seves teles" i, en tractar del seu anti-impressionisme, insisteix en què "ens dona el color de les coses i no la seva atmosfera...", éssent sobre aquesta apreciació darrera que no acabem d'estar prou d'acord amb l'esmentat crític; ja que de la mateixa manera que a través del meravellós realisme d'un Rembrandt és molt difícil no veure-hi —mai no sigui més que en potència i d'una manera intuïtiva— l'esperit d'un impressionista, ens guardarem molt bé de sostenir que Miquel Villà és sols un realista i que sigui completament aliè a l'impressionisme, per tal que àdhuc en el cas que fos

cert que Villà no vol fer impressionisme, la qual cosa caldria comprovar, el sol fet d'haver existit l'impressionisme constituint una tendència ben determinada ja fóra suficient, al nostre entendre, perquè ell constituís un dels valors que integren l'alta qualitat de la pintura a la qual ens venim referint.

Sempre recordarem amb fruïció una petita tela que d'ell vàrem veure fa alguns anys, en la qual es destacava la iritació d'unes onades sota una llum que semblava de cel·lèstia, i que, donada la poca transparència de la resta de la tela, constituïa, de fet, la seva única nota viva; bé, doncs,

vàrem restar molta estona embadalits davant d'aquell petit quadre, i ens costa molt de creure que això hagués estat possible si la llum i l'aire no haguessin constituït en ell alguna cosa d'essencial.

D'aquí que, bo i respectant el criteri del crític al qual acabo de referir-me, crec tenir dret a exposar lliurement el meu, i sostenir que difícilment l'obra d'un pintor pot aferrar-se de la influència de les tendències del passat i de les contemporànies; cosa que, de produir-se, lluny de representar una desvaloració, entenem que és més aviat un enriquiment de les facultats de l'artista en el qual un criteri ex-

clusivista no pot deixar d'ésser pernicios.

Ara bé, la manera com hem dit que era realitzada la pintura d'En Villà a base de molta pasta, aplicada amb una gran simplicitat de mitjans, acaba d'avalorar-se pel fet que aquesta seva manera no es realitza damunt d'un canemàs visual ni és intervinguda per una tècnica fàcil; sinó que, com conta el mateix Sebastià Gasch (2), respon a un llarg procés d'eliminació, després d'haver acumulat damunt la tela el màxim d'elements emotius capaços d'aportar-hi un interès.

Tot això contribueix, naturalment, i amb una innegable constància, a crear una tècnica honrada i forta, que no cerca l'èxit fàcil, i sobretot creiem que dona a entendre perfectament que sigui la tècnica el factor que més essencialment contribueix a valorar la qualitat d'una obra, i que ja des d'ara resta, creiem, força explicat el què volem dir quan, referint-nos a una pintura, sostenim que és un quadre de remarcable qualitat.

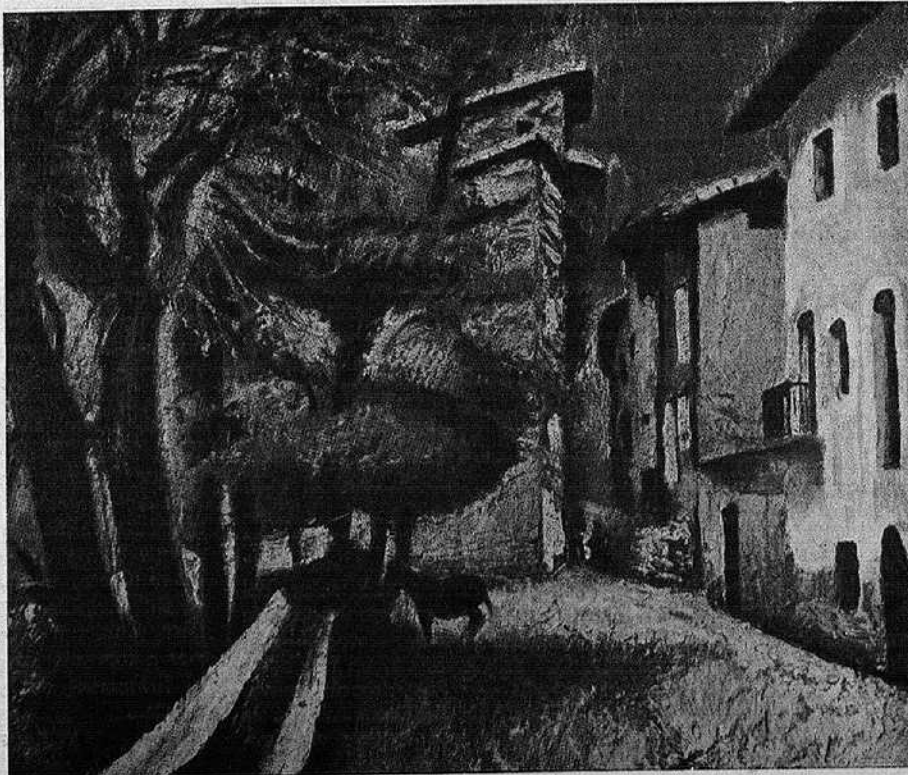
Hauríem volgut ara fer un paral·lel entre aquest pintor i una sèrie d'altres pintors joves de les darreres promocions, que ens hauria permès comprendre, d'una manera gradual, que la qualitat que en Villà es manifesta per la tècnica, pot sofrir altres diverses manifestacions, tals com la concepció i la interpretació, i d'aquesta manera fer veure el camp immens que, dintre la realització d'una obra d'art, pot oferir el temperament i la manera de veure de cada artista.

Caldrà, però, que ho deixem per un segon i darrer article, en el qual, ultra debatre amplemment aquest aspecte de la qüestió, procurarem incloure algunes altres qüestions referents a l'art dels nostres dies, totes elles d'un innegable interès i pròpies per a situar en el seu degut lloc certes interpretacions que la manca de coneixement d'alguns i la poca sinceritat d'altres ha posat avui en una situació d'innegable compromís.

Ramon de P. VAYREDA

«EL CARRER»

MIQUEL VILLÀ:

(1) «El retorno al realismo» per S. Gasch, «Hora de España», març del 1938.

(2) «Miquel Villà», «ART», número de juny del 1938.